

Sygn. akt I C 317/12

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 22 stycznia 2016 r.

Sąd Okręgowy w Siedlcach Wydział I Cywilny w składzie następującym:

Przewodniczący SSO Małgorzata Chomiuk

Protokolant st. sekr. sąd. Iwona Bierkat

po rozpoznaniu w dniu 08 stycznia 2016 r. w Siedlcach sprawy

z powództwa W. B. (1)

przeciwko M. B.

o zachówek

I. zasądza od M. B. na rzecz W. B. (1) kwotę 110.578,21 zł (sto dziesięć tysięcy pięćset siedemdziesiąt osiem zł dwadzieścia jeden gr) z ustawowymi odsetkami od dnia 05.05.2012 r do dnia zapłaty,

II. w pozostałej części powództwo oddala,

III. wyrokowi w pkt. I nadaje rygor natychmiastowej wykonalności do kwoty 10.000 (dziesięć tysięcy) zł,

IV. zasądza od M. B. na rzecz W. B. (1) kwotę 3.551,56 (trzy tysiące pięćset pięćdziesiąt jeden zł pięćdziesiąt sześć gr) tytułem zwrotu części kosztów procesu,

V. nakazuje pobrać na rzecz Skarbu Państwa od M. B. kwotę 11.833,98 zł (jedenaście tysięcy osiemset trzydzieści trzy zł dziewięćdziesiąt osiem gr), a od W. B. (1) kwotę 2.254,08 zł (dwa tysiące dwieście pięćdziesiąt cztery zł osiem gr) tytułem nieuiszczonych kosztów sądowych.

I C 317/12

UZASADNIENIE

W. B. (1) wniósł o zasądzenie na jego rzecz od pozwanego M. B. kwoty 70.000 zł z ustawowymi odsetkami od dnia wniesienia pozwu do dnia zapłaty, tytułem zachowku po J. B.. Powód zaznaczył, że wskazana kwota 75.000zł, zostanie każdorazowo stosunkowo zmieniona w razie zmiany wartości masy spadkowej. W. B. (1) wniósł nadto o ustalenie, że w skład majątku spadkowego wchodzi:

- udział w wysokości 6/16 części w spółdzielczym własnościowym prawie do lokalu mieszkalnego położonym w W. przy ul. (...) o powierzchni użytkowej 30m², o wartości całkowitej 250.000zł;
- udział w wysokości 6/16 części nieruchomości leśnej położonej we wsi N. w gminie C. obejmującej działki nr ew. (...) o powierzchni łącznej 61 arów o wartości całkowitej 10.000zł;
- udział w wysokości 6/16 części zabudowanej nieruchomości rolnej położonej we wsi L. w gminie S. obejmującej działkę nr ew. (...) o powierzchni 773m² o wartości całkowitej 200.000zł;

- udział w wysokości 6/16 części zabudowanej nieruchomości rolnej położonej we wsi J. w gminie R. obejmującej działki nr ew. (...)o powierzchni łącznej 866m² o wartości całkowitej 340.000zł.

W uzasadnieniu swego stanowiska powód wskazał, iż spadkodawczyni J. B. zmarła w dniu 26.10.2008 r. Pozostawiła ona testament notarialny, który został otwarty i ogłoszony w Sądzie Rejonowym w Sokołowie Podlaskim. W dacie śmierci spadkodawczyni była wdową i miała dwoje dzieci wskazanych jako strony niniejszego postępowania. Powód wskazał, iż w drodze dziedziczenia ustawowego nabyłby w majątku spadkowym udział wynoszący 1/2 części spadku, zaś z tytułu roszczeń o zachowek przysługuje mu połowa nabywanej w drodze dziedziczenia części. Zdaniem powoda w skład spadku po J. B. wchodzi opisane w petitum pozwu nieruchomości. Cały przysługujący matce stron udział w tych nieruchomościach przeszedł na własność pozwanego M. B. na mocy umowy darowizny. Powód wskazał, iż J. B. poza przekazaniem w drodze darowizny pozwanemu majątkiem innego majątku nie miała. Pozew stał się niezbędny ponieważ powód nie może porozumieć się z pozwanym, co do dobrowolnego wykonania przez niego obowiązku zapłaty zachowku.

Pismem procesowym z dnia 30 stycznia 2012r. W. B. (1) sprecyzował swoje powództwo wnosząc o zasądzenie od pozwanego M. B. kwoty 131.983 zł tytułem należnego mu zachowku. (pismo k.33).

Postanowieniem z dnia 07 lutego 2012r. Sąd Rejonowy w Sokołowie Podlaskim stwierdził swoją niewłaściwość rzeczową i przekazał sprawę według właściwości Sądowi Okręgowemu w Siedlcach (postanowienie k.35).

Pozwany M. B. wnosił o oddalenie powództwa ponad kwotę 10.000 zł .

Pismem procesowym z dnia 02 czerwca 2012r. M. B. wniósł o doliczenie do majątku spadkowego J. B. przy ustalaniu substratu zachowku darowizny 1/2 wartości samochodu osobowego F. (...); siedmioletniego w roku 1979r. , który to samochód otrzymał w darowiźnie W. B. (1) od rodziców tj. także od J. B. (pismo k. 144-145).

Pismem procesowym z dnia 02 lipca 2012r. powód W. B. (1) zmodyfikował swoje dotychczasowe stanowisko i wniósł o ustalenie, że stosownie do treści art. 991 § 1 kc przysługuje mu 2/3 części wartości udziału spadkowego, który przypadłby mu przy dziedziczeniu ustawowym, ponieważ był i jest trwale niezdolny do pracy. (pismo k.180-181)

Pismem procesowym z dnia 17 listopada 2015 r pozwany M. B. wniósł o obniżenie zachowku W. B. (1) o kwotę odpowiadającą 25% zachowku, a także o rozłożenie ustalonej kwoty zachowku na 8 równych rat półrocznych.

W uzasadnieniu swego stanowiska pozwany wskazał, iż żądanie zapłaty zachowku skierowane przez W. B. (1) do M. B. w zakresie kwoty wskazywanej w pozwie stanowi nadużycie prawa w rozumieniu art. 5 k.c. W. B. (1) poprzez swoją postawę w sprawie o zniesienie współwłasności prowadzonej przez Sąd Rejonowy w Sokołowie Podlaskim opóźniał i opóźnia jej zakończenie. Nadto przez szereg lat toczenia się ww. sprawy wbrew woli i bez zgody M. B. posiadał najbardziej dochodowe składniki majątku spadkowego. Poprzez takie stanowisko pozwany nie doś, że nie może korzystać z przynoszących dochód nieruchomości, to obecnie także nie może uzyskać żadnej na własność, aby je zbyć i zaspokoić ewentualne roszczenia W. B. (1) w tej sprawie. Zachowanie W. B. (1) w stosunku do pozwanego jest niezgodne z zasadami współżycia społecznego, co czyni możliwym i koniecznym obniżenie ewentualnie należnego mu zachowku , a nadto rozłożenie ustalonej przez Sąd kwoty na raty. (pismo k. 597 – 597v)

Powód W. B. (1) wnosił o nieuwzględnienie zgłoszonych wniosków oraz oponował przedstawionym zarzutom. (stanowisko przedstawione na rozprawie w dniu 17 listopada 2015 r)

Sąd ustalił, co następuje:

Postanowieniem z dnia 21 grudnia 2005 r wydanym przez Sąd Rejonowy dla Warszawy Śródmieścia stwierdzono, iż spadek po L. B. zmarłej w dniu 20 września 2005 r w W., ostatnio stale zamieszkałej w W. na podstawie ustawy nabyli J. B. w 6/16 części, M. B. w 5/16 części, W. B. (1) w 5/16 części. (postanowienie Sądu Rejonowego dla Warszawy Śródmieścia I Wydział Cywilny k.150).

Na mocy tego postanowienia J. B. nabyła udział w wysokości 6/16 części we współwłasności następujących nieruchomości:

- w spółdzielczym własnościowym prawie do lokalu mieszkalnego położonego w W. przy ul. (...) o powierzchni użytkowej 30m²,

- w nieruchomości leśnej położonej we wsi N. w gminie C. obejmującej działki nr ew. (...) o łącznej powierzchni 61 arów;

- w zabudowanej nieruchomości rolnej położonej we wsi L. w gminie S. obejmującej działkę nr ew. (...) o powierzchni 773m²;

- w zabudowanej nieruchomości rolnej położonej we wsi J., w gminie R. obejmującej działki nr ew. (...) o powierzchni łącznej 866m kw. (odpisy z ksiąg wieczystych prowadzonych dla przedmiotowych nieruchomości k. 152 - 160v, zaświadczenie SM (...) w W. k. 161)

J. B. umową darowizny z dnia 12 września 2006r. zawartą przed notariuszem A. R. w Kancelarii Notarialnej w S. darowała swojemu synowi M. B. udział w 6/16 częściach we współwłasności ww. nieruchomości. (umowa darowizny k. 164 – 168, odpisy z ksiąg wieczystych prowadzonych dla przedmiotowych nieruchomości k. 152 160v, zaświadczenie SM (...) w W. k. 161)

Wartość zabudowanej nieruchomości położonej we wsi J. w gminie R. obejmującej działki nr ew. (...) o powierzchni łącznej 866 mkw, według stanu na datę darowizny wyniosła 829.000 zł. (opinia biegłego rzeczoznawcy majątkowego k. 403 – 417)

Wartość spółdzielczego własnościowego prawa do lokalu mieszkalnego położonego w W. przy ul. (...), o powierzchni użytkowej 30 mkw, według stanu na datę darowizny wyniosła 250.000 zł. (opinia biegłego rzeczoznawcy majątkowego k. 487 – 499)

Wartość zabudowanej nieruchomości rolnej położonej we wsi L. w gminie S. obejmującej działkę nr ew. (...) o powierzchni 773 mkw, według stanu na datę darowizny wyniosła 113.000 zł. (opinia biegłego rzeczoznawcy k. 507 – 522, k. 582 -584, opinia ustna złożona na rozprawie w dniu 8 stycznia 2016 r.)

Wartość nieruchomości leśnej położonej we wsi N. w gminie C. obejmującej działki nr ew. (...) o powierzchni łącznej 61 arów, według stanu na datę darowizny wyniosła 4.548 z (opinia biegłego rzeczoznawcy majątkowego k. 534 – 547)

J. B. wraz z mężem była właścicielką samochodu F. (...). Początkowo z samochodu tego korzystał pozwany M. B.. Jednak w 1979 r rodzice darowali ten samochód drugiemu synowi W. B. (1). Z uwagi na zużycie samochód ten został zezłomowany w latach późniejszych. (zeznania świadków: W. B. (2) k. 184v – 185, G. S. k. 185 – 185v, W. B. (3) złożone podczas rozprawy w dniu 17 stycznia 2013 r) Wartość rynkowa tego pojazdu wyniosła 2.928,42 zł. (opinia biegłego rzeczoznawcy samochodowego k. 373 – 376)

J. B. zmarła w dniu 26 października 2008 r. W chwili śmierci była wdową i pozostawiła po sobie dwóch synów: M. B. i W. B. (1). Postanowieniem z dnia 24 września 2009 r. Sąd Rejonowy w Sokołowie Podlaskim stwierdził, iż spadek po J. B. na podstawie testamentu notarialnego z dnia 05 maja 2006r. sporządzonego w Kancelarii Notarialnej w S. przed notariuszem U. F. – repertorium A Nr (...), nabył w całości M. B.. (postanowienie k. 188).

J. B. w chwili śmierci nie miała żadnego majątku. (okoliczność bezsporna)

M. B. poniósł koszty pogrzebu matki J. B. w wysokości 2.000 zł, ponad otrzymana kwotę zasiłku pogrzebowego. (wyjaśnienia M. B. składane w toku niniejszej sprawy, zeznania świadków: W. B. (2) k. 184v – 185, W. B. (3) złożone podczas rozprawy w dniu 17 stycznia 2013 r)

W. B. (1) jest osobą trwale częściowo niezdolną do pracy w zawodzie wyuczonym oraz ostatnio wykonywanym począwszy od lipca 2005 r. (opinia biegłego z zakresu medycyny pracy k.339 - 340, k. 366)

Sąd zważył, co następuje:

Zgodnie z treścią art. 991 § 1 k.c. zstępnym, małżonkowi oraz rodzicom spadkodawcy, którzy byliby powołani do spadku z ustawy, należą się, jeżeli uprawniony jest trwale niezdolny do pracy albo jeżeli zstępny uprawniony jest małoletni - dwie trzecie, w innych zaś wypadkach - połowa wartości tego udziału (zachowek).

W przedmiotowej sprawie W. B. (1) jest synem zmarłej J. B. i byłby powołany do spadku po niej z mocy ustawy. Ponieważ spadek po J. B. z mocy testamentu nabył w całości pozwany M. B., powodowi służy żądanie zapłaty na jego rzecz określonej kwoty z tytułu należnego zachowku.

W celu obliczenia zachowku koniecznym jest określenie udziału spadkowego stanowiącego podstawę do obliczenia zachowku. Ponieważ w chwili śmierci J. B. była wdową, z mocy ustawy do dziedziczenia po niej powołani byliby wyłącznie synowie: W. B. (1) i M. B.. Ich udziały wynosiłyby po 1/2 części. W orzecznictwie Sądu Najwyższego oraz doktrynie prawa cywilnego ugruntowany jest pogląd, że o wielkości zachowku winna decydować chwila otwarcia spadku, ponieważ z tą chwilą powstaje dla osoby uprawnionej roszczenie o zachowek. W niniejszej sprawie jest to data 26 października 2008r. W chwili śmierci matki, powód W. B. (1) był osobą pełnoletnią. Od lipca 2005 r. miał poważne problemy zdrowotne utrudniające mu podjęcie pracy zarobkowej. Jak wynika z opinii biegłej z zakresu medycyny pracy stan zdrowia powoda pozwala na uznanie, iż od lipca 2005 r. jest on trwale częściowo niezdolny do pracy w zawodzie wyuczonym oraz ostatnio wykonywanym. Opinia ta jest w pełni wiarygodna i nie była kwestionowana przez strony w toku niniejszej sprawy. Zgodnie z brzmieniem art. 991 § 1 k.c. uprawnionemu do zachowku należą się 2/3 wartości udziału spadkowego, który by mu przypadła przy dziedziczeniu ustawowym tylko wówczas jeżeli jest on osobą małoletnią lub jest trwale niezdolny do pracy. Jak wynika z orzeczenia Sądu Najwyższego z dnia 30 października 2003r. (sygn. akt IV CK 158/02, LEX nr 106579), ustawodawca w art. 991 § 1 k.c. potraktował w sposób uprzywilejowany tylko dwie kategorie uprawnionych, mianowicie: małoletnich zstępnych i trwale niezdolnych do pracy. Nie ulega wątpliwości, że przyczyną uprzywilejowania były względy humanitarne oraz że chodziło o szczególną ochronę osób, które ze względu na wiek czy stan zdrowia są pozbawione możliwości osiągnięcia dochodów. Nadanie jednakowych uprawnień osobom małoletnim i trwale niezdolnym do pracy, a więc zrównanie tych dwóch kategorii osób jest argumentem przemawiającym na rzecz tezy, że uprzywilejowanie przewidziane w art. 991 § 1 k.c. odnosi się tylko do uprawnionych całkowicie niezdolnych do pracy trwale. Trudno bowiem znaleźć argumenty, które uzasadniałyby zrównanie małoletnich z osobami trwale, lecz tylko częściowo niezdolnymi do pracy, skoro osoby takie - w przeciwieństwie do małoletnich - mają możliwość osiągnięcia dochodów. Tym samym za uzasadnione uznać należy stanowisko przedstawione przez Sąd Najwyższy w ww. orzeczeniu, że uprzywilejowanie przewidziane w art. 991 § 1 k.c. dotyczy jedynie uprawnionych całkowicie niezdolnych do pracy trwale, co w przypadku powoda nie ma miejsca. Oznacza to, że powodowi jako uprawnionemu do zachowku po matce należy się połowa wartości przypadającego mu udziału spadkowego, a nie dwie trzecie części, jak o to wnioskował.

Kolejnym etapem obliczania zachowku jest ustalenie tzw. substratu zachowku. Ustalenie substratu zachowku wymaga przede wszystkim określenia czystej wartości spadku. Czysta wartość spadku stanowi różnicę pomiędzy stanem czynnym spadku, czyli wartością wszystkich praw należących do spadku, według ich stanu z chwili otwarcia spadku, a stanem biernym spadku, czyli sumą długów spadkowych, z pominięciem jednak długów wynikających z zapisów i poleceń. W przedmiotowej sprawie w chwili swojej śmierci J. B. nie miała żadnego majątku. Całym swoim majątkiem rozdisponowała jeszcze przed swoją śmiercią, wykonując darowizny na rzecz obydwu synów. Tym samym za uzasadnione i konieczne uznać należy doliczenie do czystej wartości spadku wartości dokonanych przez J. B. darowizn. Zgodnie z brzmieniem art. 994 § 1 k.c. doliczeniu podlegają wszystkie darowizny bez względu na to, czy były one uczynione na rzecz spadkobierców uprawnionych do zachowku, czy też innych osób. Wartość przedmiotu darowizny na potrzeby doliczenia oblicza się według stanu z chwili jej dokonania, a według cen z chwili ustalenia zachowku. Pewne jednak darowizny zostały wyłączone od doliczania, w szczególności drobne, zwyczajowo przyjęte, oraz dokonane dawniej niż przed dziesięciu laty, licząc od otwarcia spadku, na rzecz osób nie będących spadkobiercami

albo uprawnionymi do zachowku. W przedmiotowej sprawie poza sporem jest fakt, iż J. B. umową z dnia 12 września 2006r. darowała swojemu synowi M. B. swój udział w 6/16 częściach w: spółdzielczym własnościowym prawie do lokalu mieszkalnego znajdującego się w W. w budynku przy ulicy (...) oznaczonego nr(...), działkach o nr ew. (...)o obszarze łącznym 0,61ha położonych w miejscowości N., działce nr (...) o obszarze 773m^{((2))} położonej w miejscowości L., działkach nr (...) o obszarze łącznym 0,866 ha położonych w J.. Z uwagi na przywołane wyżej przepisy zasadnym jest doliczenie powyższej darowizny do wartości zachowku. Ustalając wartość udziału w opisanych wyżej nieruchomościach Sąd miał na uwadze opinie biegłych z zakresu szacowania wartości nieruchomości. Opinie te zostały w ocenie Sądu sporządzona rzetelnie, w oparciu o wszystkie możliwe i dostępne materiały źródłowe służące do wyceny nieruchomości. W szczególności biegła E. K. w sposób wyczerpujący (także w uzupełniających opiniach) uzasadniła przyczyny, które zdecydowały o wysokości wartości szacowanych przez nią nieruchomości. W sposób logiczny odniosła się także do zarzutów i uwag podnoszonych przez stronę pozwaną. Wartość wszystkich nieruchomości oraz lokalu mieszkalnego została ustalona przy uwzględnieniu ich stanu na datę darowizny. Mając na uwadze powyższe Sąd przyjął wartość tych nieruchomości i lokalu mieszkalnego określoną w opinii biegłych rzeczoznawców. Wartość spółdzielczego własnościowego prawa do lokalu mieszkalnego znajdującego się w W. w budynku przy ulicy (...) oznaczonego nr (...) została ustalona na kwotę 250.000zł, wartość udziału darowanego przez matkę stron pozwanemu wyniosła 93.750zł (250.000zł x 6/16). Wartość nieruchomości składającej się z działek o nr ew. (...) o obszarze łącznym 0,61ha położonej w miejscowości N. została określona na kwotę 4.548zł, wartość udziału darowanego przez matkę stron pozwanemu wyniosła 1.705,50zł (4.548 x 6/16). Wartość nieruchomości składającej z działki nr (...) o obszarze 773m⁽⁽²⁾⁾ położonej w miejscowości L. została określona na kwotę 113.000zł, wartość udziału darowanego przez matkę stron pozwanemu wyniosła 42.375zł (113.000zł x 6/16). Wartość nieruchomości składającej się z działek o nr (...) o obszarze łącznym 0,866 ha położonej w J. wyniosła kwotę 829.000 zł, wartość udziału darowanego przez matkę stron pozwanemu wyniosła 310.875 zł (829.000 x 6/16). Tym samym łącznie wartość dokonanej na rzecz pozwanego darowizny wyniosła 448.705,50 zł. Kwota ta została doliczona do wartości spadku po J. B..

Jak wynika z wyjaśnień stron oraz zeznań świadków: W. B. (2), G. S., W. J. B. wraz z mężem była właścicielką samochodu F. (...). Początkowo z samochodu tego za zgodą rodziców korzystał pozwany M. B.. Jednak w 1979 r rodzice darowali ten samochód drugiemu synowi W. B. (1), który korzystał z niego do chwili całkowitego zużycia i zezłomowania. Zeznania świadków oraz wyjaśnienia stron w tym zakresie są zgodne ze sobą, wzajemnie się uzupełniają i w pełni zasługują na wiarę. Wartość rynkowa tego pojazdu została ustalona przez biegłego i wyniosła 2.928,42 zł. Opinia biegłego w tym zakresie nie była w toku niniejszej sprawy kwestionowana przez strony. Ponieważ darowizny dokonane na rzecz spadkobierców lub osób uprawnionych do zachowku nie są ograniczone czasowo pod względem doliczenia do wartości spadku, zasadnym było także uwzględnienie w tej sprawie darowizny dokonanej przez J. B. na rzecz syna W. B. (1). Samochód był współwłasnością rodziców stron, a zachówek ustalany jest jedynie po matce stron, tym samym zasadnym jest uwzględnienie jedynie udziału w wysokości 1/2 części wartości tego samochodu tj. kwoty 1.464,21 zł i doliczenie jej do wartości spadku.

Ustalając tzw. substrat zachowku Sąd musi uwzględnić także długi spadkowe. Zgodnie z treścią art. 922 § 3 k.c. do długów spadkowych należą także koszty pogrzebu spadkodawcy w takim zakresie, w jakim pogrzeb ten odpowiada zwyczajom przyjętym w danym środowisku. Jak wynika z wyjaśnień pozwanego M. B., nie kwestionowanych przez powoda w toku sprawy, to pozwany poniósł koszty pogrzebu matki J. B.. Treść tych wyjaśnień została potwierdzona zeznaniami świadków: W. B. (2), W. B. (3). Zeznania te oraz wyjaśnienia pozwanego są zgodne, logiczne i wzajemnie się uzupełniają. Jako takie w pełni zasługują na wiarę. Z wyjaśnień tych oraz zeznań świadków wynika, że M. B. poniósł koszty pogrzebu matki J. B. w wysokości 2.000 zł, ponad otrzymaną kwotę zasiłku pogrzebowego. Tym samym zasadnym było uwzględnienie tej kwoty przy ustalaniu czystej wartości spadku po J. B..

Mając na uwadze powyższe ustalenia Sąd przyjął ,iż czysta wartość spadku po J. B. wyniosła łącznie 448.169,71 zł . Kwota ta powstała z zsumowania wartości darowizny dokonanej na rzecz M. B. w łącznej kwocie 448.705,50 zł. i wartości darowizny dokonanej na rzecz W. B. (1) w kwocie 1.464,21 zł, a następnie po odjęciu kwoty 2.000 zł. Przy tak ustalonej czystej wartości spadku, wysokość należnego powodowi zachowku wyniosła kwotę 112.042,42 zł (kwota 448.169,71zł x 1/4). Uprawniony do zachowku należny mu zachówek może otrzymać przede wszystkim w postaci

powołania do spadku, zapisu lub uczynionej przez spadkodawcę na jego rzecz darowizny. Ponieważ powód otrzymał darowiznę o wartości 1.464,21 zł, kwota ta została odjęta od ustalonej wyżej wartości zachowku. Tym samym kwota należna na rzecz powoda z tytułu zachowku od pozwanego została ustalona ostatecznie w wysokości 110.578,21 zł. Żądanie ponad tę kwotę jako nieuzasadnione podlegało oddaleniu.

Odsetki od tak ustalonej kwoty Sąd uwzględnił od dnia 05 maja 2012r. tj. od dnia następnego po dniu doręczenia powództwa pozwanemu. Za takim stanowiskiem przemawiają okoliczności przedmiotowej sprawy. Pozwany już w chwili doręczenia mu pozwu znał skąd majątku spadkowego swojej matki, znana mu była również wartość tego majątku. Ustalana ona była bowiem w sprawie o zniesienie współwłasności i była zbliżona do wartości przyjętej i wyliczonej ponownie w tej sprawie. Jak wynika z wyroku Sądu Najwyższego z dnia 7 lutego 2013 r. (II CSK 403/12, LEX nr 1314389), termin, od którego zobowiązany z tytułu zachowku popadł w stan opóźnienia - warunkujący zasądzenie odsetek ustawowych - należy ustalić indywidualnie z uwzględnieniem okoliczności danej sprawy. O stanie opóźnienia można mówić wówczas, gdy zobowiązany znał już wszystkie obiektywnie istniejące okoliczności pozwalające mu racjonalnie ocenić zasadność i wysokość zgłoszonego roszczenia z tytułu zachowku. Może to nastąpić także w dacie poprzedzającej chwilę wyrokowania. Podobnie wypowiedział się w swoim wyroku Sąd Apelacyjny w Lublinie z dnia 29 kwietnia 2014 r. (I ACa 40/14, Lex nr 1466856). Ponadto w wyroku z dnia 6 marca 2014 r. (V CSK 209/13, LEX nr 1446457) Sąd Najwyższy wskazał, iż w zobowiązaniu łączącym uprawnionego do zachowku i spadkobiorcę należy dostrzec elementy zobowiązania bezterminowego. Oznacza to, że określenie terminu spełnienia świadczenia pieniężnego w tym zobowiązaniu następuje w wyniku wezwania dłużnika (spadkobiorcy) do zapłaty, a nie dopiero od dnia wyrokowania w przedmiocie uprawnienia do zachowku. Mając na uwadze powyższe orzecznictwo oraz okoliczności przedmiotowej sprawy Sąd uznał za uzasadnione uwzględnienie żądania powoda w zakresie zasądzenia odsetek od dnia następującego po dniu doręczenia odpisu pozwu M. B..

Sąd nie uwzględnił wniosku pozwanego dotyczącego obniżenia wysokości ustalonego zachowku o kwotę odpowiadającą 25% jego wartości, z uwzględnieniem art. 5 k.c. Jak wynika z orzecznictwa sądowego w tym zakresie art. 5 k.c. do instytucji zachowku może być stosowany tylko w sytuacjach skrajnie rażącego zachowania uprawnionego względem spadkodawcy bądź tak drastycznej sytuacji zobowiązanego, że wykonanie uprawnienia do zachowku naraziłoby go na skrajny niedostatek bądź wręcz niesprawiedliwość (wyr. SA w Szczecinie z dnia 27 marca 2013 r., I ACa 892/12, Lex nr 1353836). W przedmiotowej sprawie argumenty podnoszone przez pozwanego, a dotyczące zachowania powoda jako strony w postępowaniu sądowym o zniesienie współwłasności nie uzasadniają zastosowania art. 5 k.c. Uczestnik postępowania nieprocesowego może podejmować działania zmierzające do ochrony i realizacji jego uprawnień nawet wówczas jeżeli są one dla drugiego uczestnika trudne do zaakceptowania. Poza tym w toku postępowania nieprocesowego Sąd Rejonowy postanowieniem z dnia 27 lipca 2009 r unormował prawa i obowiązki stron na czas trwania postępowania poprzez przyznanie do wyłącznego korzystania uczestnikom określonych nieruchomości. Nie można zatem uznać, aby powód samowolnie pozbawił pozwanego korzystania ze wspólnych nieruchomości.

Sąd nie uwzględnił także wniosku pozwanego dotyczącego rozłożenia płatności ustalonej kwoty zachowku na raty. Należy zauważyć, że pozew w niniejszej sprawie M. B. doręczony został w dniu 04.05.2012 r. Pozwany dysponował zatem czasem do zgromadzenia odpowiednich środków finansowych koniecznych do zapłaty należnego powodowi zachowku. Również sytuacja materialna pozwanego nie uzasadnia zgłoszonego wniosku. Pozwany w toku niniejszej sprawy konsekwentnie prezentował stanowisko, iż dysponuje majątkiem i środkami finansowymi zabezpieczającymi roszczenie powoda. Pozwany prowadzi działalność gospodarczą w zakresie usług pogrzebowych. W toku niniejszej sprawy nie przedstawił żadnych dokumentów określających wysokość jego dochodów z tej działalności. Jednocześnie w toku postępowania o zniesienie współwłasności pozwany wypowiadał się przy określaniu sposobu podziału na temat obciążającego go obowiązku zapłaty należnego powodowi zachowku w wysokości ok. 100.000 zł. Mając na uwadze powyższe okoliczności Sąd nie znalazł żadnych podstaw uzasadniających wniosek pozwanego.

W toku niniejszej sprawy pozwany poprzez swego pełnomocnika uznał powództwo do kwoty 10.000 zł. Z tych względów zgodnie z treścią art. 333 § 1 pkt. 2 k.p.c. Sąd nadał wyrokowi rygor natychmiastowej wykonalności do wysokości kwoty uznanej przez pozwanego.

Podczas rozprawy w dniu 8 stycznia 2016 r pełnomocnik powoda rozszerzyła swoje żądanie wskazując ,iż wnosi o zasądzenie kwoty odpowiadającej wysokości 2/3 części udziału spadkowego przypadającego powodowi z tytułu dziedziczenia ustawowego po matce J. B., przy jednoczesnym ustaleniu wartości spadku zgodnie z wyliczeniem biegłych. W ocenie Sądu sprecyzowanie powództwa w taki sposób nie odpowiada warunkom formalnym przewidzianym przepisami k.p.c. Tym samym Sąd nie uznał za skuteczne rozszerzenie powództwa i ocenił zasadność żądania powoda w świetle jego pierwotnego żądania określonego w pozwie oraz piśmie procesowym z dnia 30.01.2012 r.

Ponieważ powództwo zostało uwzględnione w 84% Sąd na podstawie art. 100 k.p.c. rozdzielił stosunkowo koszty pomiędzy stronami stosownie do wyniku sprawy. W toku postępowania powód poniósł koszty procesu w wysokości 300 zł tytułem opłaty sądowej od pozwu, w wysokości 1.000 zł tytułem zaliczki na poczet wynagrodzenia biegłego oraz w wysokości 3.617 zł tytułem wynagrodzenia pełnomocnika procesowego oraz kosztów opłaty skarbowej od pełnomocnictwa zgodnie rozporządzeniem Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu. Pozwany w toku niniejszego postępowania poniósł koszty procesu w wysokości 3.617 zł tytułem wynagrodzenia pełnomocnika procesowego oraz kosztów opłaty skarbowej od pełnomocnictwa zgodnie z rozporządzeniem Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu. Po wzajemnej kompensacji tych kosztów stosownie do wyniku sprawy pozwany M. B. został zobowiązany do zapłaty na rzecz powoda tytułem zwrotu kosztów procesu kwotę wskazana w pozwie. Łączne koszty sądowe należne rzecz Skarbu Państwa (nieuiszczona część opłaty od pozwu oraz wynagrodzenie biegłych ponoszone tymczasowo przez Skarb Państwa) w niniejszej sprawie wyniosły kwotę 14.088,06zł. Sąd obciążył strony obowiązkiem zapłaty tych kosztów stosownie do wyniku sprawy.

Mając na uwadze powyższe Sąd orzekł jak w wyroku.